Grutto's op slaapplaatsen in Zuid-Kennemerland in 2006
Aantallen, trends en verspreiding

Erik Wokke & Fred Cottaar

Inleiding

Grutto's *Limosa limosa* op slaapplaatsen zijn voor velen een bekend verschijnsel. Vanaf half februari tot half april komen de vogels aan in Nederland. Ze verzamelen zich in groepen op drassige terreinen. Over het algemeen zijn dit ondiepe plassen of licht geïnundeerde graslanden, bij voorkeur met een open ligging. De vogels pleisteren in dergelijke biotopen tot eind maart-begin april, en na het broedseizoen in juni-juli. Vanwege hun snelheid en enorme wendbaarheid kunnen Grutto's boven dergelijke gebieden voor geweldige luchtshows zorgen. De vogels tonen zich dan ware luchtacrobaten. Het is niet verwonderlijk dat gruttopleisterplaatsen een grote aantrekkingskracht uitoefenen op vele vogelaars, al dan niet gewapend met fototoestel.

In het voorjaar 2006 kwam er een verzoek binnen van Altenburg & Wymenga, Ecologisch onderzoek BV, te Veenwouden. Dit bureau wilde graag gegevens ontvangen aangaande de aantallen pleisterende Grutto's in onze regio alsmede bijzonderheden met betrekking tot biotoopcondities. De Vogelwerkgroep heeft besloten medewerking aan dit onderzoek te verlenen (via Dirk Tanger). Het onderzoek maakte deel uit van een veel groter internationaal onderzoek, het zogenaamde Grutto fly-way project, waarbij alle overwinteringsgebieden van Grutto's in Afrika en verschillende landen in Europa qua aantallen, foerageer- en terreincondities in kaart gebracht werden (Kuijper et al., 2006).

In het werkgebied van de VWG Zuid-Kennemerland zijn in het verleden regelmatig slaapplaatstellingen van Grutto's uitgevoerd. Dit met als doel de aantallen en de geografische verspreiding van deze soort in kaart te brengen (Cottaar, 1986; Cottaar & Geelhoed, 1991 en 1993; Geelhoed, 1985). Gezien de gedateerdheid van deze tellingen leek het auteurs sowieso zaak om weer eens te onderzoeken hoe momenteel de stand van zaken is. De aantallen broedparen Grutto's in Nederland lopen immers sterk terug (Wymenga, 2002). Zuid-Kennemerland laat een overeenkomstige trend zien (Groot et al., 2004). Zou deze ontwikkeling invloed hebben op de aantallen pleisteraars in onze regio? Hoe is het

momenteel gesteld met de bekende foerageergebieden; wellicht zijn er plaatsen in onbruik geraakt. In ieder geval zijn er sinds de laatste tellingen wel enkele pleisterplaatsen bijgekomen en afgevallen.

Werkwijze

Aanvankelijk werden er door Altenburg & Wymenga zes bezoekrondes voorgesteld; vanaf begin januari tot eind maart. In overleg is besloten van dit schema af te wijken. Belangrijke reden is de latere aankomst van de Grutto's in vergelijking met zuidelijk gelegen landen. Verder is afgesproken om het schema te verlengen tot eind juni teneinde het gehele aantalsverloop van de vogels in het voorjaar in kaart te kunnen brengen. Van 28 februari tot 24 juni 2006 werden om de twee weken tellingen uitgevoerd, resulterend in negen telrondes. Het onderzoek werd uitgevoerd door middel van een simultaantelling; de gegevens konden worden opgeschreven op een daartoe speciaal ontworpen inventarisatieformulier.
De telmethode is ontleend aan het Handboek Vogelinventarisatie (Hustings et al., 1985). Vanaf één uur voor tot circa 45 minuten na zonsondergang werd er in vijf telgebieden tegelijkertijd geteld. Tijdens de tellingen werden zowel de reeds aanwezige exemplaren, als de richting van inkomende en vertrekkende Grutto's genoteerd. Alle tijdstippen van deze bewegingen werden genoteerd evenals terreincondities, weersomstandigheden en begin- en eindtijd van de telling. Het exacte tijdstip van zonsondergang (Haarlem) werd van te voren op elk telformulier ingevoerd. Voorts is de inventarisanten ook gevraagd om de andere steltlopers in het gebied te noteren. Dit aan de hand van de boven omschreven telwijze.

Onderzoeksgebieden

Op basis van eerdere inventarisaties en losse waarnemingen is redelijk goed bekend wat in het voorjaar de belangrijkste pleister- en slaapplaatsen voor de Grutto's in de regio zijn. De onderzochte gebieden zijn (zie figuur 1):

(1) Landje van Gruijters, Spaarndam;
(2) Plasje Hekslootpolder, Haarlem;
(3) Plasje Zoete Inval, Haarlemmerliede;
(4) Spaarnwouderplas, Spaarnwoude;
(5) Veerpolder, Haarlem

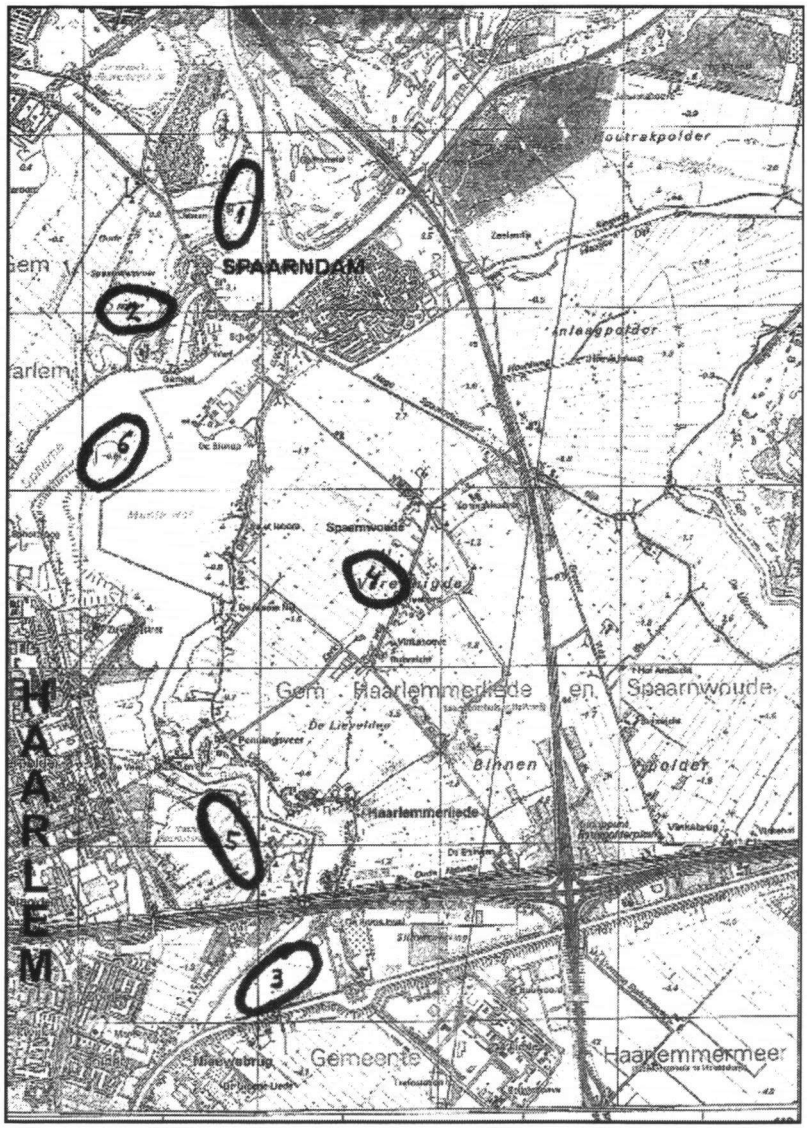

Figuur 1. Ligging van de telgebieden. 1 = Landje van Gruijters; 2 = Plasje Hekslootpolder; 3 = Plasje Zoete Inval; 4 = Spaarnwouderplas; 5 = Veerpolder, 6 = Schoteroog (niet geteld).

(1) Landje van Gruijters, Spaarndam
Ten noorden van Spaarndam ligt een graslandgebied met de naam Landje van Gruijters. Het is ingeklemd tussen de Liniedijk Noord, het Fort Benoorden Spaarndam en de woonboten gelegen aan het Zijkanaal B. Het gebied van circa 5 hectare is een restant van het voormalige IJ dat in de 19e eeuw werd drooggelegd ten behoeve van de aanleg van het Noordzeekanaal. De bodem bestaat uit zware klei. Van medio oktober tot juni staat het gebiedje onder water. Gedurende deze periode ontstaat er een waar vogeleldorado. Landje van Gruijters is vooral in trek bij de Grutto's als ze net uit de overwinteringsgebieden aankomen. Vaak worden hier dan ook de eerste exemplaren van het voorjaar opgemerkt. Het gebied kent een zeer rijk en gevarieerd voedselaanbod. Niet alleen steltlopers, maar ook vele eendensoorten komen hier foerageren.

(2) Plasje Hekslootpolder
Het plasje ligt in een vogelrijk veenweidegebied, pal ten oosten van Haarlem. Het vogelleven in het plasje is goed te bestuderen vanaf het Assendelverpad. In het plasje staat permanent water. De inlaat wordt verzorgd door een molentje. Het bodemleven is rijk. Jaarrond komen hier steltlopers foerageren. De polder inclusief de aanpalende Oude Spaarndammerpolder is circa 200 hectare groot. De oppervlakte van het plasje zelf is ruim een halve hectare.

(3) Plasje Zoete Inval, Haarlemmerliede
Dit betreft een gebied, genoemd naar het nabij gelegen Hotel-restaurant De Zoete Inval. Het ligt op een landje tussen het Rottewegje, de Ringvaart van de Haarlemmermeer en de Buitenliede en beslaat circa 10 hectare. Het gebied bestaat uit grasland, waar hoofdzakelijk paarden en pony's uitgeweid worden. Op het betreffende landje ontstaat hier in de herfst aan de westzijde een plas-dras situatie, wat naar het zich laat aanzien, elk jaar in omvang toeneemt. In 2006 besloeg het plas-dras gedeelte circa 2 hectare. Het is een voedselrijk gebied gezien ook de vele andere steltloper- en eendensoorten die hier komen foerageren. In de zomer verdampt het water en ligt het droog.

(4) Spaarnwouderplas, Spaarnwoude
De Spaarnwouderplas ligt in De Vereenigde Binnenpolder, een zeer rijk weidevogelgebied, ter hoogte van de vogelkijkhut aan de Kerkweg. Het plasje beslaat circa 0,75 hectare. Het plasje is ooit ontstaan vanwege zandwin activiteiten ten behoeve van de aangelegen autosnelweg A9. Er zijn jaarrond vele eendensoorten en steltlopers te bewonderen.

(5) Veerpolder, Haarlem
Aan de oostzijde van de Veerplas ligt een graslandgebied van circa 12 hectare. Op het landje wordt veel door diverse steltlopers gefoerageerd. Ook Grutto's maken hier gebruik van. Het gebied biedt ook

mogelijkheden als broedbiotoop voor weidevogels. In de zomer vindt hier begrazing plaats door paarden en pony's.

De situatie betreffende de Elsbroekerpolder, Vosse- en Weerlanerpolder en Oosteinderpolder rond Hillegom en Lisse was onbekend. Navraag bij de KNNV Bollenstreek leerde echter dat er in deze gebieden de laatste jaren geen slaapplaatsen van Grutto's zijn waargenomen (e-mail Hans Stijn). Er is daarom besloten deze gebieden niet in de teling mee te nemen. Deze polders zijn echter wel regelmatig bezocht waaruit bleek dat de Elsbroekerpolder een populatie van enkele tientallen broedparen herbergde, de Vosse- en Weerlanerpolder enkele en de Oosteinderpolder geen. De situatie in de Haarlemmermeer is onduidelijk. Het staat vast dat er in de graslanden rond Vijfhuizen nog steeds gebroed wordt. Een inventarisatie in 2001 leverde 13 paar Grutto's op terwijl het aantal broedpaar in 2006 op zeven bepaald werd (Erik Wokke). Ook rond Schiphol wordt gebroed, zij het de laatste jaren in zeer klein aantal. Het gaat om enkele paren rond de Zwanenburg-, Buitenveldert- en Polderbaan. Ook werd er gebroed op een graslandje bij Schiphol-Rijk. Voor het laatst in 2003 door drie paar. Dit graslandje lag grotendeels ingeklemd tussen bebouwing. Helaas is dit biotoop verloren gegaan door nieuwbouw. Het zou kunnen dat deze vogels o.a. gebruik maken/maakten van eerder genoemde slaapplaatsen in Spaarnwoude. Echter, sinds de oplevering van de Groene Carré ten noorden van de N201 bij Hoofddorp worden er incidenteel 's avonds door de auteurs ook Grutto's vastgesteld in een waterbassin bij het buurtschap De Hoek. Dit zouden o.a. vogels uit de Haarlemmermeer kunnen zijn en dus ook Grutto's uit het veenweidegebied onder Zwanenburg, waar de aantallen de laatste jaren fors achteruit zijn gegaan. Van enkele tientallen broedparen eind jaren negentig tot circa vijf in 2006.

Aantalsverloop in 2006

Tijdens negen telrondes werden in totaal 2295 Grutto's geteld. Het aantalsverloop is weergegeven in figuur 2 en wordt in deze paragraaf per gebied besproken. Het relatieve belang van de gebieden is weergegeven in figuur 3. Deze figuur laat het aantal grutto-overnachtingen of gruttonachten zien. Het aantal overnachtingen is op dezelfde wijze bepaald als het aantal vogeldagen: het aantal vogels maal het aantal dagen dat ze een gebied gebruiken (zie bijv. Hustings et al., 1985). Deze methode verondersteld dat het aantal vogels in een gebied gelijk blijft tot de volgende inventarisatieronde. De getelde aantallen komen overeen met 31.368 grutto-overnachtingen of gruttonachten op de vijf slaapplaatsen (analoog aan vogeldagen in Hustings et al., 1985).

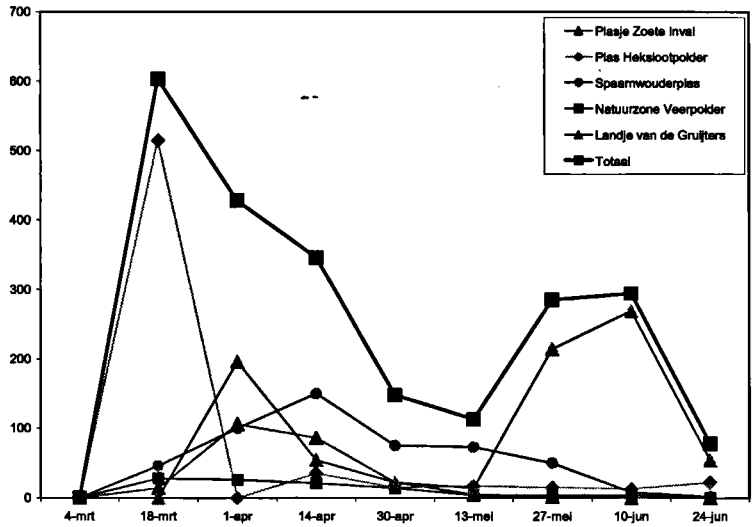

Figuur 2. Aantal waargenomen Grutto's per telronde per telgebied.

Landje van Gruijters

Buiten de tellingen werden op het Landje van Gruijters op 19 februari zes Grutto's gezien, de eerste van onze regio. Vervolgens werd er op 7 maart een wat grotere groep van 114 vogels waargenomen. Zo rond de 40 procent van alle pleisterende vogels werden hier waargenomen. Interessant is het feit dat de meeste vogels hier na het broedseizoen werden vastgesteld, met 214 vogels op 27 mei en 269 op 10 juni. Dit heeft uitsluitend te maken met een (onverwacht) verlengde inundatie van Landje van Gruijters, waar de Grutto's van hebben geprofiteerd.

Plasje Hekslootpolder

Hier werden op 18 maart 515 vogels geteld. Het hoogste aantal van alle telrondes. Uit aantekeningen blijkt dat de meeste van deze vogels zich toen nog voor zonsondergang op het Landje van Gruijters bevonden. Deze werden opgeschrikt door een Havik en vertrokken richting Hekslootpolder. Buiten deze telling heeft deze polder een marginale rol gespeeld voor het aantal pleisterende vogels in de regio. In dit verband geeft grafiek 3 met een aandeel voor dit gebied van ruim 27 procent van het aantal gruttonachten een wat vertekend beeld.

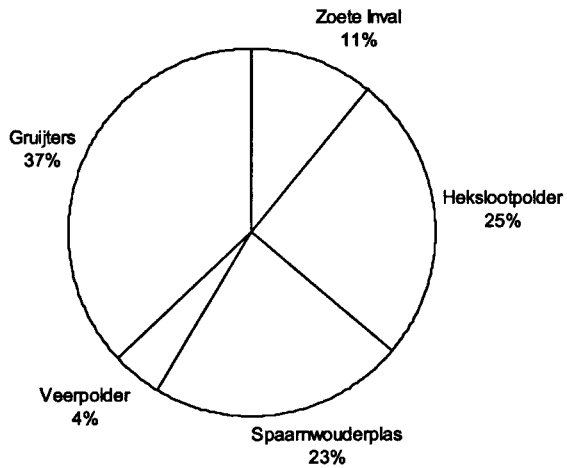

Figuur 3. Overzicht aantal grutto-overnachtingen per telgebied (n = 31.368).

Plasje Zoete Inval
Tijdens de eerste twee weken van april pleisterden hier rond de honderd Grutto's. Rond de 10 procent van alle overnachtende vogels maakte gebruik van dit gebied. Eind mei begon het plasje op te drogen en werden er geen vogels meer waargenomen.

Spaarnwouderplas
Zoals uit de grafiek (figuur 2) is op te maken verliep de aantalsontwikkeling gelijkmatig gedurende het seizoen. De vogels stonden over het algemeen langs de waterlijn achter in het plasje (westzijde). Hier is waargenomen dat, terwijl de vogels zich reeds op de slaapplaats verzameld hadden, tijdens regenperioden de Grutto's uitstapjes in de polder maakten, waarschijnlijk om te foerageren.

Veerpolder
Dit gebied bleek voor het seizoen 2006 het minst in trek bij de Grutto's. Het hoogste aantal werd op 18 maart met 28 vogels bepaald. De vogels staan op het meest westelijke stuk langs de Veerplas op een kantje van het weiland. Er is blijkbaar geen mogelijkheid om in ondiep water te

gaan staan. Dit verklaart waarschijnlijk ook het lage aantal pleisteraars. Vanaf 13 mei tot eind juni verbleven er nog vier Grutto's in de Veerpolder. Dit waren twee broedparen, waarvan het broedsucces onduidelijk is gebleven.

Opvallend gedrag
Tijdens een telling op 1 april deed zich zowel in de Veerpolder als bij het Landje van Gruijters een merkwaardig fenomeen voor. De vogels vlogen na zonsondergang op om geruime tijd laag boven het water rond te vliegen, respectievelijk boven de het IJ en de Veerplas. In beide gevallen vlak boven het water, tegen de klok in en maakten een lus alsof de vogels de contouren van een ijsbaan volgden. De vogels boven het IJ waren weer ter plaatse na 14 minuten te hebben rond gevlogen. De Grutto's in de Veerpolder stegen om circa 20.30 uur op. Om 21.00 werd de telling gestopt vanwege de duisternis, terwijl de vogels nog steeds hun rondjes draaiden, af en toe nog te zien in de zwakke weerkaatsing van de verlichting van het IKEA-reclamebord in de Waarderpolder. Wanneer en of ze hier geland zijn is onzeker. De betekenis van dit verschijnsel is nog niet gevonden. Dit gedrag is tijdens andere tellingen niet meer vastgesteld. Omdat er sprake was van een binding met het gebied zijn de vogels wel opgenomen in de telling.

Overige steltlopers

In verreweg de meeste inventarisatierondes werden er kleine aantallen andere steltlopers in de telgebieden waargenomen. Aansprekend was een groep Scholeksters die zich geruime tijd in de Veerpolder ophield. Tijdens een telling op een april werden er 106 genoteerd. Gedurende het seizoen nam de groepsgrootte af naar 21 vogels tijdens de laatste telling op 24 juni. Op dezelfde datum zaten er 12 volwassen vogels in het plasje van de Heksloot, samen met 9 onvolwassen exemplaren.

Zowel in het Plasje Zoete Inval, het Landje van Gruijters als in het plasje bij de Hekslootpolder werden IJslandse Grutto's vastgesteld. Ze zijn over de gehele telperiode gezien. Het betrof in alle gevallen slechts enkele individuen.

Vermeldenswaard is ook de groep Kluten in het plasje van de Hekslootpolder. Dit betrof circa 30 vogels waarvan een deel ook op de twee grindeilandjes in het plasje hebben gebroed. Hier werden in maart en april tevens Kemphanen waargenomen. Het betrof meestal tussen de 10 en 20 vogels. Tijdens de gebiedsinventarisaties in 2006 zijn nog de volgende soorten vastgesteld: Kievit, Bonte Strandloper, Witgat, Kemphaan, Oeverloper, Tureluur, Zwarte Ruiter, Groenpootruiter en Watersnip.

In het water landende Grutto's. Landje van Gruijters, 15 maart 2007. Steve Geelhoed.

Discussie

Vanaf begin jaren tachtig zijn er in Nederland verschillende slaapplaatstellingen gehouden; onder andere een landelijk onderzoek, georganiseerd door de Nederlandse SteltloperWerkGroep (NSWG) in 1984-1985 (Gerritsen, 1990). Tevens zijn er in Noord-Holland op diverse plaatsen gedurende verschillende jaren Grutto's op slaapplaatsen geteld (Rozemeijer, 1985; Fabritius, 1993 & 1998). Aan de hand van de uitkomsten van de tellingen kan onder meer worden getracht tot een aantalinschatting te komen betreffende broedparen of pleisterende vogels binnen een bepaald gebied. Als gevolg van de achteruitgang van de Grutto in Nederland worden uitkomsten van integrale (slaapplaats)tellingen door onderzoekers met belangstelling gevolgd. Er wordt onderzocht of er een causaal verband zou kunnen bestaan tussen het aantal broedparen Grutto in een bepaald gebied en de aantallen lokale pleisteraars. Tot nu toe is er echter geen directe relatie gevonden.
Laten we in dit verband weer even dichter bij huis kijken. De aantallen Grutto's in Zuid-Kennemerland zijn fors afgenomen (Groot et al., 2004). Een concentratie van broedparen bevindt zich nog op de percelen in de Vereenigde Binnenpolder, westelijk van de A9. Hier doet zich nu een

merkwaardig fenomeen voor. Uit BMP-gegevens blijkt dat de aantallen broedparen Grutto's hier zijn opgelopen, van 40-50 paar in de jaren negentig tot respectievelijk 67 broedparen in 2005 (René Faber & Erik Wokke) en 80 broedparen in 2006 (Erik Wokke). Echter, zoals reeds is weergegeven, is het aantal pleisteraars van de in de Vereenigde Binnenpolder gelegen Spaarnwouderplas sinds de jaren negentig juist fors afgenomen! Een sprekend voorbeeld van zelfs een tegenovergesteld effect. Duidelijk is dat er (hier) geen verband is tussen lokale broedvogels en slapers. Grutto's hoeven dus niet dicht bij hun broedgebied te slapen.

Er zijn aanwijzingen dat een slecht broedresultaat en een lage reproductie kan leiden tot het vroeg in het seizoen verschijnen op slaapplaatsen. Dit uit zich in waarnemingen in juni of zelfs al eind mei (Kleefstra, 2005; Wymenga, 1997). Het is niet duidelijk in hoeverre dit van toepassing is op de telresulaten in 2006 in onze regio. In ieder geval zijn er voor 10 juni geen ruiende adulte Grutto's op de tellocaties vastgesteld.

De aantallen Grutto's op slaapplaatsen in 2006 laten zich lastig vergelijken met eerdere inventarisaties in de regio. De in het verleden getelde slaapplaatsen in de Oostbroek- en Oosteinderpolder, Halfweg en de pleisterplaats aan de Binnenliede in Haarlemmerliede zijn immers in onbruik geraakt. Voorts zijn de Veerpolder, Plasje bij de Zoete Inval en het plasje in de Hekslootpolder, er als telgebied bijgekomen. Ook is er in het verleden niet altijd gebiedsdekkend geteld en/of niet gedurende de hele periode. Desondanks is er wel een aantal interessante zaken naar voren te brengen.
Het maximum aantal geteld op 18 maart van 603 ex. komt overeen met de aantallen die de afgelopen jaren op het Landje van Gruijters geteld zijn. Dit zijn minimale aantallen voor dit gebied die, de laatste jaren, in de tweede en derde decade maart, rond het middaguur geteld zijn. Vanaf 1999 zijn er onder andere door auteur (Erik Wokke) jaarlijks, in de periode dat de Grutto's zich verzamelen op de slaapplaatsen, regelmatig overdag inventarisaties gedaan.
Dit in bovengenoemde gebieden, met uitzondering van het plasje "Zoete inval", wat pas medio 2004 is ontstaan. De totale piek aantallen, in de tweede helft maart, schommelen dan tussen de 800 en 1500 vogels. Er zitten soms uitschieters bij, zoals bijvoorbeeld 1365 vogels rond het middaguur op 19 maart 2002, op het Landje van Gruijters (Erik Wokke). In dit verband lijkt het aannemelijk te veronderstellen dat er overdag meer Grutto's in de regio verblijven, dan er 's avonds er op de slaapplaatsen te vinden zijn. Mogelijk gebruiken meer vogels het Landje van Gruijters overdag, nader onderzoek is echter gewenst.

Het Landje van Gruijters en de Spaarnwouderplas vormden in de jaren tachtig en negentig de belangrijkste pleister/slaapplaatsen voor Grutto's uit de regio. Tegenwoordig is dit nog steeds zo. Ook het beheer van beide gebieden is praktisch gelijk gebleven. In 1984 en 1985 kwamen de hoogste aantallen Grutto's in het seizoen voor het Landje van Gruijters niet boven de 100 vogels uit. Voor het plasje van Spaarnwoude lag dit wat hoger, circa 200 vogels als seizoensmaximum, geteld in juni 1984 en 1985. Het grootste aantal vogels voor de gehele regio voor beide perioden werd vastgesteld op 28 juni 1984, met 210 Grutto's in de Spaarnwouderplas (Cottaar, 1986; Geelhoed, 1985).
Vervolgtellingen uitgevoerd in 1990 en 1991 laten een toename van het aantal Grutto's op genoemde slaapplaatsen zien. Het seizoensmaximum voor het Landje van Gruijters loopt in deze jaren op naar circa 500 vogels gedurende de tweede en derde decade in maart. De aantallen rond de Spaarnwouderplas namen fors toe. De voorjaarspiek hier vormde tegen de 500 vogels gedurende eind maart; het maximum in het late voorjaar en zomer van 1990 en 1991 werd vastgesteld op respectievelijk 738 vogels op 17 juni en 475 Grutto's op 29 juni (Cottaar & Geelhoed, 1991).
Aan de hand van de uitkomsten van de telling in 2006 zou verondersteld kunnen worden dat de Grutto qua aantal, in vergelijking met begin jaren negentig, wat op zijn retour lijkt. In dit verband laat de Spaarnwouderplas de meest opmerkelijke verandering zien.

Slapende Grutto's op het Landje van Gruijters, 15 maart 2007. Steve Geelhoed.

De voorjaarsmaxima zijn drastisch teruggelopen. Opvallend is dat de aantallen na het broedseizoen en in de (na)zomer praktisch zijn verdwenen. Wel scoorde de Spaarnwouderplas in vergelijking met de andere locaties redelijk, wat betreft aantallen gedurende het broedseizoen. Het blijft echter de vraag in hoeverre deze Grutto's ook daadwerkelijk lokale vogels zijn. In de Hekslootpolder is slechts één keer tijdens de tellingen een substantieel aantal waargenomen, namelijk 515 exemplaren op 18 maart. Een en ander geeft voor het totaal van de tellingen voor dit gebied een wat vertekend beeld. Met de meeste Grutto's en grutto-overnachtingen is Landje van Gruijters koploper. Toch lijkt het wat onderteld gezien de verdere, los van de inventarisaties, waargenomen aantallen in het betreffende seizoen. Of gebruiken meer Grutto's het gebied overdag om te rusten dan er 's nachts slapen? Het plasje bij de Zoete Inval is een leuke nieuwkomer. Het verdient de moeite dit in komende jaren te volgen. Hekkensluiter is de Veerpolder. De laatste drie tellingen leverden elk vier Grutto's op. Dit bleken uiteindelijke twee territoriale paren te zijn, waarvan het broedsucces onduidelijk is gebleven. Uit reacties van enkele tellers blijkt dat ook Schoteroog als slaapplaats door de Grutto's gebruikt wordt. Aantallen zijn moeilijk te geven. Het zou kunnen gaan om enkele tientallen tot circa honderd eind maart.

In het zuidwesten van de regio, o.a. de polders rond Hillegom, werden geen slaapplaatsen gevonden. Wel waren daar overdag tientallen vogels aanwezig, maar die sliepen zeer waarschijnlijk buiten onze regio.
Gedurende het slaapplaatsonderzoek werd er niet alleen naar Grutto's gekeken. Ook andere soorten werden genoteerd. De Grutto was echter de soort die met de hoogste aantallen was vertegenwoordigd op de getelde slaapplaatsen. Tevens werden op drie plekken enkele IJslandse Grutto's waargenomen. Een soort die tegenwoordig in het voorjaar veel door Nederland trekt (Gerritsen & Tijsen, 2003), maar blijkbaar geen gebieden in onze regio aandoet. Ook anders soorten werden regelmatig gezien, zoals Kievit, Watersnip, Kemphaan, Oeverloper, Witgat, Bonte Strandloper, Tureluur, Zwarte Ruiter en Groenpootruiter.
Er dient meer aandacht besteed te worden aan ontwikkeling, beheer, onderhoud en monitoring van pleister-, broed- en foerageergebieden voor de Grutto. Een aanzet per gebied wordt daarvoor elders in deze Fitis gegeven. Niet alleen deze soort profiteert hier van, maar ook talloze andere steltlopers die vaak een overeenkomstig biotoop prefereren. Initiatieven op dit vlak door de beherende instanties, lokale milieuorganisaties, natuur- en vogelwerkgroepen zijn in dit verband onontbeerlijk. In dit verband is het Recreatieschap Spaarnwoude een belangrijke speler. Zij zijn immers de beherende instantie inzake de Veerpolder, gedeelten van de Hekslootpolder, Landje van Gruijters en in de Vereenigde Binnenpolder gelegen Spaarnwouderplas. Het gebruikelijke overleg van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland met

deze organisatie door middel van het "natuurplatform" lijkt wat in te zakken terwijl een toenemende samenwerking juist noodzakelijk is. De praktijk heeft echter helaas geleerd dat adviezen aangaande natuurbehoud en ontwikkeling door deze organisatie slecht of niet worden opgepakt. Dit is ook de reden dat er bij verschillende deelnemers van natuurorganisaties de laatste jaren enige teleurstelling is ontstaan ten aanzien van het functioneren van het platform in het licht van de bereikte resultaten. Niet helemaal vreemd, want hoewel Spaarnwoude een meervoudige doelstelling van recreatie en natuur onderschrijft, zijn profilering en balans in de afgelopen jaren duidelijk in het voordeel van de recreatiedoelen uitgevallen. In het kader van het Streekplan "Noord-Holland Zuid" (vastgesteld door Provinciale Staten 17 februari 2003) wordt de Vereenigde Binnenpolder overigens genoemd als "zoekgebied" voor waterberging. (beleidsvisie Spaarnwoude 2006). Hier zouden ruimte voor water en natuurontwikkeling wellicht hand in hand kunnen gaan. In dit verband lijkt het belangrijk om weer tot een dialoog te komen, om op termijn, collectief, toch weer enkele natuurdoelstellingen te kunnen gaan formuleren
De Grutto verdient ook binnen Zuid-Kennemerland goede broedgebieden en pleisterplaatsen. Zowel het jaarlijks integraal inventariseren van broedgebieden als het op gezette tijden organiseren van simultaantellingen lijkt nodig om op termijn een goed beeld van de gruttopopulatie in de regio te kunnen blijven behouden. Daarbij behoort natuurlijk ook een goed beheer van gebieden die belangrijk zijn voor de Grutto en andere weidevogels.

Dankwoord

Dank aan de volgende personen die mee hebben gewerkt aan de inventarisaties in 2006. In alfabetische volgorde: Emmy Bulten, Fred Cottaar, Steve Geelhoed, Hans Groot, Annemieke Huneker, Evert van Huijssteeden, Christien Kemp, Martijn Korthorst, Selma Mulder, Pim de Nobel, Mieke Ooms, Linda van de Paverd, Johan Stuart en Erik Wokke.

Literatuur

- Beheersvisie agrarisch gebied Spaarnwoude, 17 mei 2006.
- Beintema, A., Moedt, O., en Ellinger, D., 1995. Ecologische atlas van de Nederlandse Weidevogels. Schuyt & Co, Haarlem.
- Cottaar, F., 1986. Grutto slaapplaatsen in Zuid-Kennemerland in 1985. Fitis 22(3): 114.
- Cottaar, F.J.H. & Geelhoed, S.C.V., 1991. Overnachtende Grutto's in de Spaarnwouderplas na het broedseizoen van 1990. Fitis 27(2): 58-62.

- Cottaar, F. & Geelhoed, S., 1993. Overnachtende Grutto's in het Haarlemse veenweidegebied in 1991. Fitis 29(2): 74-76.
- Fabritius, H., 1993. Slaapplaatsen van de Grutto tijdens voorjaarstrek. De Graspieper 1: 58-63.
- Fabritius, H., 1998. Grutto's op slaapplaatsen in Noord-Holland. De Graspieper 1: 50-53.
- Geelhoed, S., 1985. Grutto slaapplaatsen in Zuid-Kennemerland. Fitis 21(1):8-10.
- Geelhoed, S., Groot, H., Huijssteeden, E. van, Leeuwen, G. van & Nobel, P. de (red), 1998. Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland/KNNV Uitgeverij Utrecht.
- Gerritsen, G., 1990. Slaapplaatsen van Grutto's in Nederland in 1984 en 1985. Limosa 63: 51-63.
- Gerritsen, G. & Tijsen, W., 2003. De betekenis van Nederland als pleisterplaats voor IJslandse Grutto's *Limosa limosa islandica* tijdens de voorjaarstrek in 2001 en 2002. Limosa 76: 103-108.
- Grontmij 2002." Beheer van Landje van Gruijters". Grontmij Advies & Techniek bv. Vestiging Noord-Holland, Alkmaar.
- Groot, H., Wokke, E., & Tanger, D., 2004. Weidevogels in de graslandgebieden van Zuid-Kennemerland in 1995–2002. Fitis 40(2): 62–85.
- Hustings, M.H.F., Kwak, R.G.M., Opdam, P.F.M. & Reijnen, M.J.S.M., 1985. Natuurbeheer in Nederland, deel 3. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels Zeist. Pudoc, Wageningen.
- Kleefstra, R., 2005. Grutto's jaar na jaar te vroeg, massaal en zonder kroost op Friese slaapplaatsen. Twirre 16(5): 211-215.
- Kuijper. D.P.J., Wymenga, E., Kamp, J., van der & Tanger, D., 2006. Wintering areas and spring migration of the Black-tailed Godwit. Bottlenecks and protection along the migration route. A&W-rapport 820. Altenburg en Wymenga ecologisch onderzoek BV, Veenwouden.
- Rozemeijer, P., 1985. Grutto's op slaapplaatsen in Noord-Holland. De Graspieper 5: 31-35.
- Wymenga, E., 1997. Grutto's (*Limosa limosa*) in de zomer van 1993 vroeg op de slaapplaats: aanwijzing voor een slecht broedseizoen. Limosa 70: 71-75.
- Wymenga, E., 2002. Grutto, *Limosa Limosa* pp. 220-221 in: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Afivauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Erik Wokke, Baron de Coubertinstraat 83, 2037 HB Haarlem, erike.wokke@orange.nl.
Fred Cottaar, Lutulistraat 42, 2037 CB Haarlem, fred.cottaar@tiscali.nl